

Justis- og beredskapsdepartementet
Boks 8005 Dep
0030 Oslo

Høringssvaret sendes kun elektronisk.

Borggata 2b
0650 OSLO
Telefon 24 14 91 00
e-post lbf@lbf.no
www.leieboerforeningen.no
Bankkonto 7874.06.22160
Klientkonto 7878.06.03819
Orgnr. 9700 158 68 MVA

Høring – NOU 2020:5 Likhet for loven. Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelploven)

Vi viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet og benytter anledningen til å komme med hørings svar siden NOU 2020:5 berører leieboernes situasjon. Vi viser til at høringsnotatet i noen tilfeller har lagt til grunn omstendigheter som ikke fremstår som dekkende for situasjonen og at utvalget dermed har gitt uttrykk for oppfatninger som ser ut til å mange et tilstrekkelig grunnlag.

Generelt

Leieboerforeningen støtter det uttalte siktemålet i å øke andelen av befolkningen som kvalifiserer til rettshjelp, og er enig i at ordningen ikke må føre til overforbruk av rettsapparatet. Det førstnevnte siktemålet skal forutsetningsvis avhjelpe problemet at mange, som har et behov for rettshjelp, ikke kan få sitt behov oppfylt av økonomiske årsaker. Det andre siktemålet om å forhindre overforbruk er ikke noe som på noe vis forekommer i det området hvor Leieboerforeningen yter rettshjelp. Leieboerforeningens erfaring er at det er en ikke-eksisterende problemstilling i husleierettslige spørsmål.

Økonomiske virkemidler som er fremhevet i utredningen er å heve inntektsgrensen, knytte inntektsgrensen til grunnbeløpet, og kreve egenandeler fra 5% til 75% av kostnadene. Å heve inntektsgrensen og knytte den til grunnbeløpet fremstår som et velbegrunnet forslag for å forhindre at ordningen blir økonomisk akterutseilt over tid. Egenandelskravet er begrunnet i at det skal være en gjennomtenkt handling å søke om rettshjelp og evt. ta en sak til retten. Leieboerforeningen erfarer at våre medlemmer vurderer svært nøye det å benytte seg av rettsapparatet. Det blir vurdert på bakgrunn av den økonomiske risikoen som en rettstvist påfører ved et evt. tap, men også ut fra den tid og innsats som en rettstvist krever av de involverte parter. Leieboerforeningens medlemmer benytter ikke rettsapparatet unødige. Leieboerforeningen anser at leieboere ofte unnlater å forfølge sine rettigheter, på grunn av det svært ulike styrkeforholdet mellom utleier og leieboer i leieboerens disfavør. Ordningen med rettshjelp tillater imidlertid leieboere uten økonomisk evne å forsvare sine rettigheter. Hvis rettshjelpen blir belastet med slike egenandeler som utvalget foreslår, så vil følgen være at de som trenger bistanden mest likevel ikke kan benytte seg av den.

Leieboerforeningen deler ikke utvalgets synspunkt at det er bedre at alle får litt enn at noen får mye. Leieboerforeningen anser at det gir uttrykk for et falskt dilemma. Dette er ikke de to eneste utfallene, i det det foreligger flere muligheter. De med størst behov for rettshjelp og de med svakest økonomi bør være prioritert, slik at deres behov for rettshjelp blir oppfylt, og slik at de ikke unnlater å hevde sin rett på grunn av fattigdom.

Om sakstilfanget

Utvalget har valgt å fokusere på et smalere saksfelt enn den eksisterende rettshjelpdekningen, men har grunnlagt dette med andre lovhemler for tilsvarende støtte på de områder som utvalget

foreslår å fjerne fra rettshjelploven. For husleierettslige tvister har utvalget sett at det ikke er hensiktsmessig å utelukke slike forhold som i dag faller utenfor, og inkluderer hele tvangsloven § 13-2, 3. ledd. Dette er en svært velkommen utvidelse, som har velferdsmessig betydning for leieboere.

Et forhold som Leieboerforeningen vil påpeke i denne sammenhengen er at mens tvistesaker om husleierett er fritatt fra gebyr for leieboeren, så er tvangssaker ikke fritatt, selv om det er de samme forholdene som bør ligge til grunn. Dette er følgelig et tilleggsområde som Leieboerforeningen synes det er riktig å gjøre departementet oppmerksom på, for at denne uheldige skjevheten kan rettes opp.

Om rettshjelp fra organisasjonsadvokat

Utvalget har i sitt lovutkast § 3 forbeholdt det å utøve rettshjelp under loven «...advokater som driver advokatvirksomhet etter reglene i domstolloven § 231, eller som arbeider ved et offentlig advokatkontor.» Det fremgår ikke nærmere hvorfor unntaket i domstolloven § 233, 1. ledd bokstav b ikke skal komme til anvendelse. Unntaket er begrenset i den forstand at ikke all slags advokatvirksomhet kan drives av en organisasjonsadvokat. Etter domstolloven § 233, 1. ledd bokstav b kan advokatvirksomhet organiseres som organisasjonsadvokat bare hvis denne advokatvirksomheten i det vesentlige ytes til medlemmene, og der den ytes overfor andre enn medlemmer så må virksomheten være av samme art som den som ytes til medlemmene. Det er bl.a. slik Leieboerforeningen har organisert advokatvirksomheten. Utvalgets lovutkast vil dermed avskjære Leieboerforeningens medlemmer fra å få nødvendig støtte til rettshjelp hvis medlemmet benytter seg av Leieboerforeningens organisasjonsadvokater.

Som påpekt av utvalget selv så gir organisasjonsadvokater, herunder advokater i Leieboerforeningen, rettshjelp innenfor de områder som er dekket av utvalgets lovutkast. Leieboerforeningen erfarer at den rettshjelpen som vi yter er helt nødvendig for at våre medlemmer nettopp kan få den retten, som utvalget understreker er siktemålet med lovutkastet. Utvalget mener likevel (s. 59 kap. 12.3) at «...såkalte internadvokater, in-house-advokater eller organisasjonsadvokater ikke bør ha adgang til å gi rettshjelp etter loven». Det ser ut til å være argumentert fra utvalgets side for å ikke følge den alminnelige unntaksregelen i domstolloven § 233, 1. ledd bokstav b, fordi disse advokatene gir rettshjelp som et ledd i annen virksomhet, at offentlig støtte til organisasjoner eller bedrifter bør gis som direkte pengestøtte og ikke som støtte til rettshjelp, og endelig at rettshjelploven er subsidiær i forhold til rettslig bistand fra foreninger eller andre (som beskrevet i pkt. 5.3 og 11.2).

Leieboerforeningen yter ikke rettshjelp til våre medlemmer som «ledd i annen virksomhet». Leieboernes rettsvern og å ivareta dette rettsvernet er i Leieboerforeningens vedtektsfestede formål. Et av våre hovedformål er nettopp juridisk rådgivning og bistand til medlemmer i saker vedrørende boligleie, herunder å tilby advokatbistand ved tvistebehandling for domstolene. På grunn av det store behovet for slik bistand så er slik advokatbistand, som er inkludert i medlemsavgiften, begrenset til ½ time årlig. Leieboerforeningens advokatbistand gjennom organisasjonsadvokat blir deretter gjenstand for advokatoppdrag med utsendelse av oppdragsbekreftelse, timeføring og fakturering. Leieboerforeningens rettshjelp ved organisasjonsadvokat er følgelig ikke et ledd i annen virksomhet, men sentralt i Leieboerforeningen.

Utvalget anser at offentlig finansiering av foreninger med organisasjonsadvokater bør skje direkte og ikke via støtte til rettshjelp. Utvalget foretar her flere feilslutninger. Rettshjelp, også under

utvalgets lovutkast, er støtte til det aktuelle medlemmet av foreningen som trenger rettshjelp, og ikke støtte til foreningen/organisasjonsadvokaten. Det er jo heller ikke slik at dekning av andre advokaters faktura for rettshjelp er «støtte» til privat advokatvirksomhet. Dekning av Leieboerforeningens faktura til vårt medlem for rettshjelp er heller ikke noen «støtte» til Leieboerforeningen, men er til fordel for det medlemmet som har behov for rettshjelp.

At rettshjelp også etter utvalgets forslag vil være subsidiær i forhold til annen finansiering av rettshjelp er en videreføring av dagens regulering. Leieboerforeningen og foreningens organisasjonsadvokater forholder deg til dette i dag. Leieboerforeningen har ikke økonomi og omfang til å dekke rettshjelpbehovet fra våre medlemmer uten å ta seg betalt for bistanden, utover en avklaring av de rettslige problemstillingene og en begrenset vurdering av saken. Leieboerforeningen ser ikke hvordan rettshjelplovens subsidiære karakter kan begrunne å avskjære Leieboerforeningens organisasjonsadvokater fra å yte bistand under rettshjelploven, når bistanden går ut over det som er dekket av medlemskapet.

Forslaget om å avskjære organisasjonsadvokater fra å yte rettshjelp under rettshjelploven vil redusere den rettshjelpen som en sentral organisasjon som Leieboerforeningen utfører på det husleierettslige området.

Om egenandeler og beregningsgrunnlag

Leieboerforeningen anser at egenandelene vil virke begrensende på bruken av ordningen i den grad at det vil begrense rettsvernet for leieboere. Den konkrete beregningen fremstår som unødvendig komplisert og gjør at den ikke fremstår som tilgjengelig for brukerne av rettshjelpsordningen.

Om førstelinjetjeneste

Utvalget har i noen grad behandlet spørsmålet om en førstelinjetjeneste, men har på grunn av begrensede midler til rettshjelpstjenesten prioritert en omlegging av støtte til rettshjelp. Det er lett å være enig med utvalget i de mange fordeler en førstelinjetjeneste vil medføre innenfor rettshjelpområdet. Leieboerforeningen driver selv førstelinjetjeneste i husleierett ved sine studentmedarbeidere, advokater og advokatfullmektiger og vår boligsosiale avdeling. Vår erfaring er at tidlig inngrep i uenigheter basert på riktig faglig informasjon minsker risikoen for at det utvikler seg til en rettslig tvist.

Det er derfor svært gode grunner for å se nærmere på andre alternative måter å dekke behovet for rettshjelp. Både rettssentre og jus-hus kan ha mye for seg, og slike alternativer som er nevnt i dissensen bør bli nærmere utredet med sikte på å lage en velfungerende førstelinjetjeneste. De mange friville organisasjoner som alt arbeider med rettshjelp, som Leieboerforeningen som en interesseorganisasjon med rettshjelp og boligpolitikk, eller andre med humanistisk eller sosialpolitisk grunnlag, kan være med og grunnlag for en slik førstelinjetjeneste. Den aktuelle situasjonen i 2020 har bidratt til at digitalisering kan gjøre samlinger på virtuelle flater mye rimeligere og mer effektive enn det en fysisk lokalisering kan gjøre. En eller annen form for samordning av forskjellige tjenester kan da være til stor hjelp for mange av våre medlemmer i å søke flere løsninger innenfor de samme rammene.

Leieboerforeningen vil derfor oppfordre til at en slik førstelinjetjeneste blir vurdert.

Konklusjon

Dagens rettshjelp har behov for betydelig forbedringer om det skal være mulig å oppnå utvalgets uttalte siktemål.

Utvalget har lagt til grunn for høye egenandeler og det er heller ikke gitt tilstrekkelig prioritet til de som behøver det mest.

Sakstilfanget etter utvalgets forslag er smalere, og Leieboerforeningen støtter hensikten og nytten i det. Samtidig støtter Leieboerforeningen den saklige utvidelsen til å omfatte hele tvangsloven § 13-2, 3. ledd.

Utvalgets forslag om å avskjære organisasjonsadvokater fremstår som ubegrunnet og uten grunnlag i de faktiske forholdene slik Leieboerforeningen kjenner de. På dette punktet må Leieboerforeningen derfor gå sterkt i rette med utvalget. Leieboerforeningen understreker at forslaget om å avskjære organisasjonsadvokater fra å yte rettshjelp under rettshjelploven ikke bør følges.

De økonomiske virkemidlene i lovutkastets del om egenandeler og beregningsgrunnlag fremstår som unødig kompliserte. Rettshjelpordningen vil være mer tilgjengelig for brukerne om den aktuelle ordningen også var lettere å forstå.

En førstelinjetjeneste som nevnt av utvalget og med de fordeler som utvalget har fremhevet bør være et mål. Leieboerforeningen ser på de forslagene som er fremmet i dissensen som spennende. En førstelinjetjeneste bør bli nærmere utredet med sikte på opprettelse.

Oslo, 23.11.20

LEIEBOERFORENINGEN

Lars Aasen
daglig leder

Tom Olav Risa
fast advokat